

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра українознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету психології

Надія КРЕЙДУН

» _____ 2023 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
«Історія України»

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність 053 Психологія
вид дисципліни Обов'язкова
факультет Психології

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна 16 червня 2023 р. протокол № 6.

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Павло ЄРЕМЄЄВ, канд. іст. наук, доцент кафедри українознавства філософського факультету.

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства

Протокол від «12» червня 2023 р. № 11

В. о. зав. кафедри українознавства

В'ячеслав ПОТОЦЬКИЙ

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Психологія»

Гарант освітньо-професійної програми

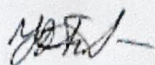

Валерій ОЛЕФІР

Програму погоджено науково-методичної комісії факультету психології

Протокол від «16» червня 2023 року № 7

Голова науково-методичної комісії

Юлія ГІМАЄВА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Історія України” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти для спеціальності 053 «Психологія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни. Метою викладання навчальної дисципліни є поглиблення знань студентів з історії України, ознайомлення з сучасними науковими підходами до вивчення української минувшини, методами роботи з історичними джерелами та науковою літературою, формування історичного мислення.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни – визначення ролі історії України в системі соціально-гуманітарних наук; ознайомлення з основами історіографії та методології історичних досліджень; висвітлення найважливіших проблем української історії, що викликають дискусії серед істориків та мають суспільне значення; оволодіння сучасними засобами вивчення історичних джерел та наукових публікацій, прийомами їх аналізу та здобуття на цій основі практичних навичок для оцінки поточних суспільних процесів та явищ, формування толерантності та гуманності в контексті мультикультурності.

Загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК3. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК4. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії,

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.

СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації

СК11. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни		
Обов'язкова		
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання	Друга вища освіта
Рік підготовки		
1-й	1-й	3-й
Семестр		
1-й	1-й	5-й
Лекції		
32 год.	20 год.	10 год.
Практичні, семінарські заняття		
16 год.	4 год.	6 год.
Лабораторні заняття		
0 год.	0 год.	0 год.
Самостійна робота		
42 год.	66 год.	74 год.

1.6. Заплановані результати навчання

ПР 3. Здійснювати пошук інформації з різних джерел, у т.ч. з використанням інформаційно-комунікаційних технологій, для вирішення професійних завдань.

ПР 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.

ПР 8. Презентувати результати власних досліджень усно / письмово для фахівців і нефахівців.

ПР 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культурних особливостей співрозмовника.

ПРН 17. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія України.

Тема 1. Історія України: предмет, завдання і проблеми вивчення.

Історія як наука. Термін «історичне джерело». Проблема «об'єктивності історії». Вплив соціально-політичних чинників на характер історичних досліджень. Співвідношення історії та інших суспільствознавчих дисциплін. Принцип міждисциплінарності в історичних дослідженнях. Дискусії щодо прогностичної функції історії. Територіальний та етнічний підхід до визначення терміну «історія України». Періодизація української історії.

Тема 2. Найдавніші цивілізації і стародавні держави на українських землях.

Поява перших людей на території України у світлі нових археологічних відкриттів. Роль неандертальців в антропогенезі. Пізній палеоліт та мезоліт на території України. Проблема виникнення відтворюючого господарства на території України. Сучасні наукові оцінки Трипільської археологічної культури. Середньостогівська культура та проблема появи індоєвропейців. Петрогліфи Кам'яної могили. Бронзова доба в історії українських земель. Кімерійці, скіфи, сармати, готи та гуни на території України. Особливості соціально-економічного, політичного та культурного розвитку античних міст Північного Причорномор'я. Етногенез слов'ян. Східнослов'янські племена в I тис. н.е.

Тема 3. Україна в добу раннього та розвинутого середньовіччя.

Утворення ранньосередньовічної держави на українських землях. Норманська та слов'янська теорії походження давньоруської держави. Еволюція суспільнополітичного та економічного устрою українських земель. Поширення християнства. Мовна ситуація Київській Русі. Розвиток літератури: руське літописання, «Ізборник» князя Святослава, «Паломник ігумена Данила». Церковна архітектура. Причини розпаду ранньосередньовічної держави. Князівства Середнього Подніпров'я. Галицько-Волинська держава. Монгольська навала. Вплив Золотої Орди на політичне життя українських земель.

Тема 4. Українські землі в добу пізнього середньовіччя та ранньомодерні часи.

Входження українських земель до складу Великого князівства Литовського. Зміни статусу українських земель у складі Великого князівства Литовського. Земські привілеї. Особливості політичної системи: Пани-Рада, повітові шляхетські сеймики, Вальний сейм, Магдебурзьке право в Україні. Литовські статuti. Люблінська унія 1569 р. Розвиток фільваркової системи в контексті глобальних економічних процесів. Руська шляхта у Речі Посполитій. Релігійна ситуація в українських землях. Діяльність православних братств. Полемічна література. Берестейська унія. Формування низового та реєстрового козацтва. Еволюція козацького руху в 1590-ті – 1630-ті роки. П.Сагайдачний, К.Острозький, І.Вишенський, П.Могила як політичні і культурні діячі. Соціально-економічні наслідки перебування Українських земель у складі Речі Посполитої (1569-1647 рр.).

Тема 5. Визвольна війна під керівництвом Б.Хмельницького. Становлення української козацької держави.

Причини та характер Визвольної війни. Утворення і розвиток козацької держави (Гетьманщини). Політика зовнішньополітичних союзів Б.Хмельницького. Переяславська Рада. Березневі статті. І.Виговський. Гадяцький трактат. Руїна: причини та характер громадянської війни. Особливості політичної орієнтації гетьманів Лівобережної та Правобережної України в 1660-1680-ті рр. І.Брюховецький, П.Дорошенко, Ю.Хмельницький.

Тема 6. Українські землі наприкінці XVII – у XVIII ст.

Гетьманування І.Мазепи: історичні міфи і реалії (кінець XVII – початок XVIII ст.). Коломацькі статті. Поступове обмеження автономії Гетьманщини в 1709-1783 рр. Правобережна Україна в складі Речі Посполитої. Гайдамацький рух. Соціальнополітична характеристика української козацької старшини. Українська дерев'яна та мурована церковна архітектура. Козацькі літописи. Слобідська Україна як історикокультурний регіон.

Розділ 2. Україна в XIX-XXI ст.: формування модерної нації та держави.

Тема 1. Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.).

Особливості українського національно-культурного відродження в контексті сучасних теорій нації та націоналізму. «Історія Русів». Харківський університет та його роль в розвитку української культури. Т.Шевченко: оцінка суспільно-

політичного значення творчості поета. Кирило-Мефодіївське братство. М.Костомаров. «Закон Божий. Книга буття українського народу».

Тема 2. Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій (друга половина XIX – початок XXст.).

«Великі реформи» 1860-1870-х рр. в Російській імперії: принципи, особливості проведення і наслідки в українських землях. Становлення та розвиток місцевого самоврядування. Національні рухи у Східній Україні в другій половині XIX ст. Громади. М.Драгоманов та його «Листи на Наддніпрянську Україну». Особливості економічного і суспільнополітичного життя в Західній Україні. Москвофільство і народовство. «Просвіти». Виникнення українських політичних партій, їх програмні вимоги та діяльність. Українська культура другої половини XIX – початку XX ст.: стан освіти, література, розвиток театру. Наукова діяльність М.Грушевського. І.Франко, Є.Чикаленко. В.Винниченко, М.Міхновський. Соціальні верстви українського суспільства другої половини XIX – початку XX ст. Соціально-економічні та культурні процеси в Україні другої половини XIX – початку XX ст. в контексті теорії модернізації.

Тема 3. Українська національно-демократична революція (1917-1920 рр.)

Українська Центральна Рада. Створення УНР. Боротьба за владу в Україні в кінці 1917 – на початку 1918 рр. Конституція УНР (1918 р.). Українська держава. П.Скоропадський, С.Петлюра, Н.Махно: політична діяльність доби революції 1917-1920 рр. Більшовизм в Україні. Створення УСРР. ЗУНР: виникнення, історична доля. Селянський повстанський рух в Україні 1918-1920 рр. Здобутки, наслідки, уроки національно-демократичної революції.

Тема 4. Україна в 1920-1930-ті рр.

Особливості непу в Україні. Радянська Україна і створення СРСР. Політика коренізації (українізації). Літературна дискусія 1925-1928 рр. М.Хвильовий про європейську орієнтацію української культури. Політичне, культурне та повсякденне життя в УСРР 1920-х рр. Діячі української політики та культури: Х.Раковський. С.Єфремова. М.Скрипник Індустріальний розвиток України в умовах форсованої індустріалізації 1930-х рр. Голодомор 1932-1933 рр.: причини та наслідки. Західна Україна, Північна Буковина та Закарпаття в 1920-1939 рр. Національно-визвольний рух. ОУН. Ідеологія «інтегрального націоналізму». УНДО.

Тема 5. Україна в роки Другої світової війни

Українське питання в європейській політиці напередодні та на початку Другої світової війни (1939-1941 рр.). Початок Другої світової війни і доля українських

земель. Бойові дії в Україні в 1941-1944 рр. Воєнно-політична ситуація в Україні у 1941-1942 та 1943-1944 рр. Нацистський окупаційний режим. Рух Опору. Радянські партизани та бійці УПА: соціально-політична характеристика керівників та рядових учасників руху Опору.

Тема 6. Україна в 1945-1991 рр.

УРСР в період повоєнної відбудови. Політична ситуація в Західній Україні (1945-1953 рр.). Політичне, соціально-економічне та культурне життя в Україні в 1953-1991 рр. Радянська людина як суспільний феномен в УРСР (1960-ті – 1991 рр.). КПУ в політичній системі УРСР. Перші секретарі ЦК КПУ М.Підгорний, П.Шелест, В.Щербицький. Дисидентський рух 1950-1980-х рр.: типологія, форми та методи боротьби. Книга І.Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація?».

Тема 7. Українська незалежна держава.

Проголошення незалежності України. Становлення політичної системи: подолання радянського спадку, поширення європейських цінностей. Формування державних структур, органів місцевого самоврядування, громадянського суспільства. Особливості багатопартійності у посттоталітарній Україні. Економічні процеси в Україні 1991 – 2022 рр. Історія української національної символіки. Стан та проблеми розвитку освіти, науки, мистецтва. Вибір зовнішньополітичної стратегії. Історичні витоки російської аресії проти України.

3. Структура навчальної дисципліни

Денна форма

Назви розділів	Кількість годин					
	Усього	У тому числі				
		л	П	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія України						
Разом за розділом 1	35	12	6			17
Розділ 2. Україна в ХІХ-ХХІ ст.: формування модерної нації та держави						

Разом за розділом 2	55	20	10			25
Всього	90	32	16			42

Заочна форма

Назви розділів	Кількість годин					
	Усього	У тому числі				
		л	П	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія України						
Разом за розділом 1	35	10	2			23
Розділ 2. Україна в ХІХ-ХХІ ст.: формування модерної нації та держави						
Разом за розділом 2	55	10	2			43
Всього	90	20	4			66

Друга вища освіта

Назви розділів	Кількість годин					
	Усього	У тому числі				
		л	П	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Давня, середньовічна та ранньомодерна історія України						
Разом за розділом 1	35	4	2			29
Розділ 2. Україна в ХІХ-ХХІ ст.: формування модерної нації та держави						
Разом за розділом 2	55	6	4			45
Всього	90	10	6			74

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин денна/заочна/ друга вища освіта
1	Історія України: предмет, завдання і проблеми вивчення	2/-/-
2	Україна в добу раннього та розвинутого середньовіччя	2/2/2
3	Визвольна війна під керівництвом Б.Хмельницького. Становлення української козацької держави	2/-/2
4	Українське національно-культурне відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)	2/-/-
5	Українські землі в складі Російської та Австро-Угорської імперій (друга половина XIX – початок XXст.)	2/-/2
6	Українська національно-демократична революція (1917-1920 рр.)	2/-/-
7	Україна в роки Другої світової війни	2/2/2
8	Україна в 1945-1991 рр.	2/-/-
Разом	16/6	16/4/6

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин денна/ заочна/ друга вища освіта	Форми контролю
1	Опрацювання першоджерел, наукової літератури, сучасного відеоконтенту за наступними посиланнями: https://chtyvo.org.ua/authors/Yakovenko_Natalia/Narys_istorii_serednovichnoi_ta_rannomodernoї_Ukrainy/	42/66/74	Семінарські заняття, іспит

https://chtyvo.org.ua/authors/Hrytsak_Yaroslav/Narys_is_torii_Ukrainy https://www.youtube.com/watch?v=OZlgAYG0uec&list=PLe6NcH-LB5H2zezH0m0ii9LGd4gaEA38A&pp=iAQB		
--	--	--

6. Індивідуальні завдання

Не передбачені

7. Методи навчання

Використовується студентоцентрований, проблемно-орієнтований підхід, інтерактивні технології та активні методи навчання. Використовуються словесні, наочні, практичні, проблемно-пошукові, репродуктивні методи навчання. Зокрема, під час лекцій використовуються мультимедійні презентації, порівняльні таблиці, блок-схеми, наводяться тексти історичних джерел. Під час практичних занять практикується підготовка доповідей з проблемних питань, підготовка рецензій на наукові статті, також застосовуються так звані «активні методи навчання», особливістю яких є спонукання студентів до активності та обов'язкова взаємодія студентів між собою чи з іншими суб'єктами навчального процесу (аналіз конкретних історичних ситуацій, документів, історичних фото і т.п.).

8. Методи контролю

Передбачено використання поточного контролю (виступи на семінарах, усне опитування) і підсумкового письмового екзамену.

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання, атестації (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

9. Схема нарахування балів

	Поточний контроль, самостійна робота			Екзамен	Сума
	Розділ 1	Розділ 1	Контрольна робота, передбачена навчальним планом		
Денна форма	30	30		40	100
Заочна форма	20	20	20	40	100
Друга вища освіта	10	20	30	40	100

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Оцінка 90-100 балів передбачає повне і впевнене засвоєння програми курсу, знання основних джерел і додаткової літератури, вміння аналізувати й узагальнювати історичний матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати історичні факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією.

80-89 балів виставляється за впевнене засвоєння курсу, знання історичної хронології, вміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати історичний матеріал. Також за умови, якщо студент припустився незначних помилок або зробив не зовсім повні висновки.

70-79 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки, за наявності принципових помилок при викладанні засвоєного матеріалу або неповних висновків.

60-69 балів передбачає часткове висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, але у його відповідях продемонстроване розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни.

50–59 балів передбачає виконання всіх вимог до оцінки, а також якщо в студента виникають проблеми навіть з відтворенням основного матеріалу.

1–49 балів виставляється, якщо студент не засвоїв матеріал, передбачений програмою курсу.

Поточний контроль знань студентів здійснюється під час проведення семінарських занять протягом семестру і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Оцінюється рівень знання студентами першоджерел, наукової літератури, вміння логічно та послідовно виступати під час

обговорення питань плану семінарського заняття, ставити та відповідати на запитання в ході дискусії. Студент може набрати від 1 до 60 балів за роботу на семінарах протягом семестру. За одне семінарське заняття студент може набрати максимум 7,5 балів, які нараховуються за правильність відповідей, зокрема у фіксованих виступах, такі під час участі в обговоренні питань, знання першоджерел та сучасних концепцій, що існують в історичній науці.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі вивчення дисципліни у формі письмового екзамену в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни, і в терміни, встановлені навчальним планом. Екзаменаційні білети включають три питання. Перше та друге питання, оцінюються у 13 балів кожне, третє питання – у 14 балів.

Рівень знань на екзамені оцінюється:

37-40 балів, якщо студент дав правильну та повну відповідь на всі три поставлених питання, міцно засвоїв теоретичний матеріал, глибоко і всебічно знає зміст навчальної дисципліни, демонструє вміння пов'язувати події минулого із сучасним розвитком, логіку та аргументованість викладення (наведення прикладів, аналогій, знання головних дат з історії України), вільно використовує набуті теоретичні знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем;

32-36 балів ставиться студенту, якщо він відповів на всі три запитання, добре засвоїв теоретичний матеріал, володіє основними аспектами з першоджерел та рекомендованої літератури, аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу теоретичного змісту або при аналізі практичного;

27-31 ставиться студенту у випадку, якщо він відповів на всі три запитання, в основному опанував теоретичні знання з навчальної дисципліни, орієнтується в першоджерелах та рекомендованій літературі, але відповідь є недостатньо аргументованою, виявляє неточності, невміння оцінювати факти та явища;

21-26 балів ставиться, якщо всі три питання розкриті неповно та/або логіка відповідей вимагає істотного виправлення;

1-20 балів студент отримує, якщо у відповіді не розкриті по сутності всі три питання, продемонстровано недостатнє знання фактичного матеріалу, наукових визначень, відсутні посилання на першоджерела та рекомендовану наукову літературу;

0 балів студент отримує в разі відсутності відповідей на питання екзаменаційного білету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка (для чотирирівневої шкали оцінювання)
90 – 100	Відмінно
70 – 89	Добре
50 – 69	Задовільно
1 - 49	Незадовільно

Здобувач освіти не допускається до сесії, якщо він не набрав впродовж семестру 20 балів.

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бойко О.Д. Історія України: підручник / О.Д.Бойко. 5-те вид., доп. Київ : Академвидав, 2014. 717 с.
2. Грицак Я. Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX-XX століття. Київ : Yakaboo Publishing, 2019. 656 с.
3. Грицак Я. Подолати минуле: Глобальна історія України. Київ: ПОРТАЛ, 2022. 408 с.
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Харків, 2018. 496 с.

Додаткова література

1. Ададуrow В. Теорія вписування української історії в європейський контекст та її методологічні засади // Наукові записки УКУ. – Львів, 2014. – Число VI. – Серія: «Історія». – Вип. 2. – С. 49-76.
2. Ададуrow В. Конструювання Ільком Борщакoм міфічного образу історії України XVII – XIX ст., Україна на історіографічній мапі Європи міжвоєнного часу: Матеріали міжнародної конференції в Мюнхені 1-4 липня 2012 р., Київ: Український вільний університет – Інститут історії України НАН України, 2014, с. 109–132.
3. Бовгиря А. Козацьке історіописання в рукописній традиції XVIII ст. - К.: Інститут історії України НАН України, 2010. - 304 с.
4. Довженко О.П. Щоденникові записи, 1939-1956. Х.: Фоліо, 2013. 879 с.
5. Зайцев О. Націоналіст у добі фашизму. Львівський період Дмитра Донцова: 1922–1939 роки. Начерк інтелектуальної біографії. — Київ: Критика, 2019. — 344 с.
6. Зайцев О. Український інтегральний націоналізм 1920-1930-х років: Нариси інтелектуальної історії. — Київ: Критика, 2013. — 488 с.
7. Каппелер А. Від країни козаків до країни селян. Україна на видноколі Заходу у XVI–XIX ст. (переклад з німецької). Львів : Літопис, 2022. 360 с.

8. Касьянов Г. Розрита могила: Голод 1932-1933 років у політиці, пам'яті та історії (1980-ті – 2000-ті). Х.: Фоліо, 2020. 298 с.
9. Кісь О. Українки в ГУЛАГу: вижити значить перемогти. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2017. 288 с.
10. Кравченко В. В. Україна, Імперія, Росія (вибрані статті з модерної історії та історіографії). Київ, 2011.
11. Магочій П-Р. Євреї та українці: тисячоліття співіснування / Павло Роберт Магочій, Йоханан Петровський-Штерн ; пер. з англ. Оксана Форостина ; ред. Валерій Падяк. – вид. 2-ге, доп. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2018. – IX, 338 с.
12. Плохій С. Чорнобиль. Історія ядерної катастрофи [Текст] : [пер. з англ.] / Сергій Плохій. - Харків : Фоліо, 2019. - 395, [1] с.
13. Плохій С. Козацький міф. Історія та націєтворення в епоху імперій / Авториз. пер. з англ. Миколи Климчука. — К.: Laurus, 2013. — 440 с.
14. Посохова Л. Ю. На перехресті культур, традицій, епох: православні колегіуми України наприкінці XVII – на початку XIX ст. : монографія / Л. Ю. Посохова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. – 400 с.
15. Разом на одній землі. Історія України багатокультурна. Навчальний посібник / Під ред. П. Кеңдзьора. Автори та упорядники: О.Кісь, В.Мисан, С.Антіпова, М.Варшавська, П.Вербицька, Т.Гошко та ін. Львів, 2012.
16. Сердюк І. Маленький дорослий: Дитина й дитинство в Гетьманщині XVIII ст. Київ: К.І.С., 2018. 456 с.
17. Снайдер Т. Криваві землі: Європа поміж Гітлером та Сталіним: монографія. Київ: Грані-Т, 2011. 448 с.
18. Старченко Н. Українські світи Речі Посполитої. Історії про історії. К.: Laurus, 2021. 616 с.
19. Таїрова-Яковлева Т. Іван Мазепа і Російська імперія. Історія «зради». К.: ТОВ «Видавництво «Кліо», 2013. 403 с.
20. Харарі Ю. Н. Людина розумна. Історія людства від минулого до майбутнього. Харків, 2018.
https://chtyvo.org.ua/authors/Harari_Yuval_Noi/Liudyna_rozumna_Istoriia_liudstva_vid_mynuloho_do_maibutnoho/
21. Чикаленко Є., Єфремов С. Листування. 1903-1928 роки. К.: Темпора, 2010. 384 с.
22. Чорний Д. М. Законодавча і виконавча влади в Конституції УНР: проблеми оцінки документа // Вісник Харківського національного ун-ту імені В. Н. Каразіна. — № 906. — Історія України. Українознавство: історичні та філософські науки. — Вип.13. — Харків, 2010. — С. 47—53.
23. Чухліб Т. Ідеальна держава в Україні? Козацький проект 1710 року. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011.

24. Шпорлюк Р. Формування модерних націй: Україна – Росія – Польща. Пер. з англ. -Київ: Дух і Літера, 2013.
25. Яковенко Н. У пошуках Нового неба. Життя і тексти Йоанишия Тялятовського. Київ: Лаурис, Критика, 2017. 704 с.
26. Яременко М. Перед викликами уніфікації та дисциплінування: Київська православна митрополія у XVIII столітті. – Львів: Видавництво УКУ, 2017. – 272 с.
27. Ясь О. Історик і стиль: Визначні постаті українського історіописання у світлі культурних епох (початок XIX – 80-ті роки XX ст.): У 2 ч. / За ред. В.А.Смолія. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2014. – Ч.1. – 587 с.; Ч.2. – 650 с.
28. Katchanovski I.; Kohut Z. Nebesio E., Bohdan Y. and Yurkevich, M. Historical Dictionary of Ukraine. Second edition (2013). 968 p.
29. Liber G. Total wars and the making of modern Ukraine, 1914–1954. U of Toronto Press, 2016.
30. Naumov, S. The «Rout» of the Rup in 1903: The Scale and Factors of the Government's (Un)Success. The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: History, 2022, (61), 85-109. <https://doi.org/10.26565/2220-7929-2022-61-04>
31. Wanner C. Everyday Religiosity and the Politics of Belonging in Ukraine. Cornell University Press 2022. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9781501764967/html#contents>
32. Yekelchik S. "Studying the Blueprint for a Nation: Canadian Historiography of Modern Ukraine." East/West: Journal of Ukrainian Studies 5.1 (2018).

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- Історія без міфів:
<https://www.youtube.com/channel/UCXx3yVx9paWJBLZVqQ8CRQ>
- Історичний вебінар\Historical Webinar.
<https://www.youtube.com/@historicalwebinar1452/videos>
- Лекції Тімоті Снайдера з історії України:
<https://www.youtube.com/watch?v=OZlgAYG0uec&list=PLe6NcH-LB5H2zezH0m0ii9LGd4gaEA38A&pp=iAQB>
- Лекції Сергія Плохія з історії України:
<https://www.youtube.com/watch?v=Js5CCja6HxE&list=PLe6NcH-LB5H00lhYSERmvSXeyglhw9fxZ&pp=iAQB>